

אלול חכ"ד

רבן גמליאל לשיטתיה שאיכות מכריע, ולכן סובר שהעיקר הוא תפילת הש"ץ שתפילתו היא איכות שונה לגמרי, וחכמים סוברים שהכמות מכריע, ולכן סוברים שתפילת הציבור - ריבוי בכמות - הוא העיקר.

בסיום מסכת ראש השנה (לג, ב) ישנה מחלוקת בענין התפילה שחכמים אומרים "כשם ששליח ציבור חייב כך כל יחיד ויחיד חייב" (ותפילת הש"ץ הוא רק "להוציא את שאינו בקי"), ורבן גמליאל אומר "שליח ציבור מוציא את הרבים ידי חובתן" (ותפילת כל יחיד הוא רק "כדי להסדיר שליח ציבור תפילתו").

ויש לומר שהם חולקים בשאלה הכללית מה מכריע כמות או איכות. שרבן גמליאל סובר שאיכות מכריע, כמו שרואים מזה שאמר (ברכות כח, א) "כל תלמיד שאין תוכו כברו אל יכנס לבית המדרש", ולכן סובר שהעיקר הוא תפילת הש"ץ שתפילתו היא איכות שונה לגמרי שהרי הוא כולל את כל הציבור. וחכמים, ש"סלקוהו לשומר הפתח" מפני שסוברים שהכמות מכריע, סוברים שתפילת הציבור - ריבוי בכמות - הוא העיקר.

(והצריכותא לפרש מחלוקתם בנוגע לתפילה ובנוגע לתלמידים בבית המדרש הוא, שאילו נאמר שהאיכות מכריע רק בנוגע לבית המדרש הוה אמינא שרבן גמליאל סובר שאיכות עדיף דוקא בבית המדרש כי שם נוגע לימוד והבנה. אך בנוגע לתפילה שכשהציבור מתפללים ישנה מעלת הכמות וגם מעלת האיכות (שהרי ריבוי אנשים מתפללים ביחד) ורק שאין זה כהאיכות דתפילת הש"ץ, קס"ד שגם רבן גמליאל יסבור שתפילת הציבור עדיף. ולאידך, אילו נאמר רק המחלוקת בתפילה, לא היינו יודעים את שיטת רבן גמליאל בנוגע לבית המדרש, כי התורה נקנית "בפלפול התלמידים", "ומתלמידי יותר מכולם", וא"כ ריבוי התלמידים מוסיף בקנין התורה ובפלפול).

והנה החקירה מה מכריע כמות או איכות עולה בקנה אחד עם השאלה מה מכריע החומר (כמות) או הצורה (איכות). ובענין זה הולכים רבן גמליאל וחכמים לשיטתייהו. דחכמים אומרים ש"טענו בחיטים והודה לו בשעורים פטור" כי ההודאה אינה ממין הטענה, כי כשמסתכלים בחומר אזי חיטים ושעורים הם ב' מינים שונים. אך רבן גמליאל מחייב, כי בפנימיות - הצורה והאיכות - הטענה אינה על החטים אלא על ממון, וא"כ חיטים ושעורים שווים כי בפנימיותם הם שניהם ממין הטענה - ממון.

(והצריכותא לפרש המחלוקת גם במקרה זה הוא שסברת רבן גמליאל הוא בנוגע לתורה ותפילה שהם עניני קדושה ולכן האיכות העיקר. אך מזה אין יודעים בנוגע לעניני הרשות שאינם חשובין ולכן בהם אין נוגע האיכות. ואילו נאמרה המחלוקת בהודאה במקצת לא היינו יודעים את שיטת חכמים בתורה ותפילה).

ועד"ז ישנה מחלוקת בנוגע לצדקה (נוסף על תורה ותפילה שנתבאר לעיל): שהטעם ש"חסד לאומים חטאת" מבאר ר' אליעזר שהוא מפני ש"אין עושים אלא להתגדל בו", ור' יהושע אומר מפני שאין עושין אלא "כדי שתמשך מלכותן". שהם סוברים שהחטא הוא בכמות הצדקה, שמפני שנותנין מפני רצונם א"כ כמות הצדקה הוא לפי רצונם ולא לפי צרכי העני. אך רבן גמליאל מבאר שהטעם ש"חסד לאומים חטאת" הוא מפני "שאינן עושים אלא להתייחר" - שזהו חיסרון באיכות הצדקה - בהענין ד"המפייסו", שלא רק שאינו מפייס את העני אלא אדרבא הצדקה גופא פועלת שיתגאה - חיסרון באיכות הצדקה.

(והצריכותא בנוגע לצדקה הוא שתורה ותפילה ענינה איכות - הבנה וכוונה, אך בצדקה העיקר הוא שהעני מקבל את הצדקה, וא"כ קס"ד שגם רבן גמליאל יסבור שבצדקה הכמות מכריעה. ואילו נאמר המחלוקת רק בצדקה קס"ד שרבן גמליאל סובר שאיכות עדיף רק במקום שאין האיכות בא על חשבון הכמות, אך לא בתלמידי בית המדרש ובתפילת הש"ץ, ששם האיכות (שמכניסים רק תלמידים שתוכם כברם, ותפילת הש"ץ) ממעט את הכמות (ריבוי התלמידים, ותפילת הרבים).

והנה, הטעם שרבן גמליאל סובר שאיכות עדיף (גם איכות שממעט את הכמות - תפילת הש"ץ במקום תפילת הציבור) הוא מפני שרבן גמליאל היה נשיא, שענין הנשיא הוא רק אדם אחד (כמו מלך) - מיעוט בכמות, אך הוא איכות אחרת לגמרי. משא"כ החכמים שהם חברי הסנהדרין, שבסנהדרין צריך להיות ריבוי בכמות דוקא - שבעים ואחד חברי הסנהדרין - ולכן סוברים שהכמות מכריעה.